

1 . ການລະບາດຂອງພະຍາດ

ພະຍາດເກີດຂຶ້ນເມື່ອມີສິ່ງທີ່ຜິດປົກກະຕິໃນໜຶ່ງເກີດຂຶ້ນກັບ ຮ່າງກາຍ ຫຼືພາກສ່ວນໃດໜຶ່ງຂອງຮ່າງກາຍ.

ພະຍາດເກີດຈາກເຊື້ອພະຍາດ, ອາຫານບູດເນົ່າ, ສານເສມີ ຕ່າງໆ ຫຼືສັດບາດເຈັບ.

ພະຍາດເກີດຈາກເຊື້ອຂອງພະຍາດເພິ່ນເອີ້ນວ່າພະຍາດຕິດ ແປດຊຶ່ງສາມາດລະບາດຈາກສັດໂຕໜຶ່ງໄປສູ່ສັດໂຕອື່ນໆ ໄດ້.

2 . ສາເຫດທີ່ພາໃຫ້ເກີດພະຍາດ

ພະຍາດສາມາດຈັດປະເພດໄດ້ຄື: ແບບຮ້າຍແຮງ ແລະ ແບບຊໍາເຮື້ອ.

• **ແບບຮ້າຍແຮງ** ເປັນພະຍາດທີ່ລະບາດໄວໃນຊ່ວງໄລ ຍະເວລາທີ່ສັ້ນໆ ພະຍາດດັ່ງກ່າວບາງເທື່ອກໍ່ສາມາດ ຄວບຄຸ້ມໄດ້ ບາງເທື່ອກໍ່ເຮັດໃຫ້ສັດຕາຍໄດ້.

• **ແບບຊໍາເຮື້ອ** ພະຍາດເກີດຂຶ້ນເປັນເວລາທີ່ຍາວນານ ແລະເຮັດໃຫ້ສັດອ່ອນເພີຍຊຶ່ງແບບຮ້າຍແຮງ ແລະແບບ ຊໍາເຮື້ອນີ້ເປັນໄດ້ທັງພະຍາດຕິດແປດ ແລະພະຍາດທີ່ບໍ່ ຕິດແປດ

• **ພະຍາດບໍ່ຕິດແປດ** ຊຶ່ງສາມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້ຈາກການໃຫ້ ອາຫານທີ່ບໍ່ດີເປັນອາຫານທີ່ຂາດແຮ່ທາດເກືອ ແລະວິຕາ

ມິນຕ່າງໆທີ່ຮ່າງກາຍສັດຕ້ອງການ. ນອກຈາກນີ້ສານເສ ມີ ແລະຟິດເປັນຟິດ, ບາດແຜ. ແຜໄຟໄໝ່ ແລະກະດູກຫັກ ກໍ່ບໍ່ເປັນພະຍາດທີ່ບໍ່ຕິດແປດ. ພະຍາດບໍ່ຕິດແປດສ່ວນ ຫຼາຍໜ້າຈະເປັນແບບຊໍາເຮື້ອ ແຕ່ແບບຮ້າຍ ແຮງກໍ່ສາ ມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້ເຊັ່ນດຽວກັນ. ພະຍາດດັ່ງ ກ່າວເຮັດໃຫ້ ສະນິດຕະພາບການຜະລິດຊີ້ນ, ນ້ຳນົມ ແລະຂົນຫຼຸດລົງ ຫຼາຍ ສັດທີ່ໃຊ້ເປັນແຮງລາກແກ່ກໍ່ຈະບໍ່ສາມາດເຮັດວຽກ ໄດ້ ແລະຈຳນວນລູກທີ່ເກີດກໍ່ຫຼຸດລົງ ລູກຈະຕາຍຫຼັງເກີດ ອອກມາ ຫຼືຕາຍກ່ອນຢ່າງນັ້ນ. ພະຍາດແບບຊໍາເຮື້ອເຮົາ ຄິດວ່າທຳມະດາ ແຕ່ເປັນພະຍາດທີ່ເຮັດໃຫ້ເກີດຜົນເສຍ ຫາຍຫຼາຍຕໍ່ການຜະລິດ.

• **ພະຍາດຕິດແປດ** ເກີດຂຶ້ນຍ້ອນວ່າຮ່າງກາຍສັດສຳພັດ ໂດຍກົງກັບເຊື້ອພະຍາດ ຊຶ່ງເປັນເຊື້ອພະຍາດທີ່ຍັງ ມີຊີວິດຢູ່.

3 . ການແຜ່ລະບາດຂອງພະຍາດ

ພະຍາດສາມາດແຜ່ລະບາດໄດ້ໂດຍ:

- ການສຳພັດໂດຍກົງລະຫວ່າງສັດຕໍ່ສັດ (ສັດປ່ວຍ ແລະ ສັດທີ່ຍັງແຂງແຮງ)
- ການກິນອາຫານ ແລະກິນນ້ຳທີ່ເປີເປື້ອນ
- ອາຈົນ ແລະນ້ຳຍ່ຽວຈາກສັດທີ່ເປັນພະຍາດ
- ແມງວັນ, ເຫັບ, ເຫົາ ແລະໂຮ
- ຄອກ ຫຼືໂຮງເຮືອນສັດທີ່ເປື້ອນ

- ສັດທີ່ຍັງນ້ອຍ ແລະສັດເຖົ້າຈະຕິດພະຍາດໄດ້ງ່າຍ.

4 . ການປ້ອງກັນພະຍາດຕິດແປດ

1. ສັດກໍ່ຄືຄົນເຮົາຕ້ອງກິນຢູ່ສະອາດ ເພື່ອໃຫ້ມີສຸກຂະ ພາບດີ, ສັດຕ້ອງໄດ້ຮັບອາຫານ, ນ້ຳ, ບ່ອນນອນ ແລະ ຄອກທີ່ສະອາດ
2. ສັດທີ່ເຈັບປ່ວຍຕ້ອງແຍກອອກຈາກຝູງ
3. ບາງພະຍາດກໍ່ສາມາດປົ່ນປົວໄດ້ດ້ວຍຢາຊະນິດຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະແມ່ນຢາຕ້ານເຊື້ອ
4. ການສັກຢາວັກຊິນໃຫ້ແກ່ສັດລ້ຽງຈະສາມາດປ້ອງກັນ ພະຍາດໄດ້ບາງຊະນິດ
5. ສາກສັດ ແລະສິ່ງເສດເຫຼືອຈາກຊາກສັດຕ່າງໆ ຕ້ອງ ທຳລາຍຖິ້ມ.
6. ແຍກສັດທີ່ນຳເຂົ້າມາໃໝ່ນັ້ນຕ້ອງໄດ້ກັກຂັງຢູ່ຫ່າງໄກ ຈາກຝູງຢ່າງໜ້ອຍ 2 ອາທິດ ພ້ອມກັນນັ້ນຕ້ອງໄດ້ສັງ ເກດ, ຕິດຕາມອາການພາຍນອກຂອງສັດເຫຼົ່ານັ້ນຢ່າງ ໃກ້ສິດກ່ອນຈະນຳເຂົ້າໄປຮ່ວມຝູງສັດລ້ຽງຂອງທ່ານ.

ຮູບ: ການທຳລາຍສາກສັດຕາຍ

5. ການປ້ອງກັນພະຍາດບໍ່ຕິດແປດ

ສັດທີ່ຕິດພະຍາດຊຳເຮື້ອ ເຮົາອາດບໍ່ສາມາດຮູ້ໄດ້ຈາກການສະແດງອາການພາຍນອກຂອງພະຍາດ. ສັດທີ່ຕິດພະຍາດແບບນີ້ຈະບໍ່ຕາຍແຕ່ຈະເຮັດໃຫ້ນ້ຳໜັກຫຼຸດລົງຖ້າເຮົາສາມາດຕອບສະໜອງອາຫານ, ນ້ຳ, ແຮທາດ ແລະວິຕາມິນຕ່າງໆໃຫ້ພຽງພໍກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງສັດຕະຫຼອດເວລາ. ພວກເຮົາກໍ່ສາມາດຊອກຫາຫາຫາໜ້າທີ່ ເພື່ອທີ່ຈະຄວບຄຸມການລະບາດຂອງພະຍາດທີ່ບໍ່ຕິດແປດ. ຖ້າເຮັດໄດ້ຄືແນວນີ້ໄດ້ ສັດຈະສາມາດຜະລິດຊີ້ນ ແລະນ້ຳນົມໄດ້ຫຼາຍຂຶ້ນ. ສັດທີ່ໃຊ້ ລາກແກ່ກໍ່ຈະແຂງແຮງ ແລະສາມາດຜະລິດລູກໄດ້ຫຼາຍ ສັດກໍ່ຈະຕຸ້ນຟີ.

Laos Extension for Agriculture Project
 P.O. Box 9159
 Vientiane, Lao P.D.R.
 Tel/fax: 021 732 162 Mobile: 020 5526277
 Email: leap@laoex.org
 Email: cetdu@laoex.org

ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້
 ກອງສົ່ງເສີມກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ ແຫ່ງຊາດ
 ພະແນກ ສົ່ງເສີມ ແລະ ຄຸ້ມຄອງໂຄງການ
 ໜ່ວຍງານ ພັດທະນາຮູບແບບ ສົ່ງເສີມ ແລະ ຝຶກອົບຮົມ

ຂໍ້ແນະນຳ

ພະຍາດລະບາດຂອງສັດຄ້ຽວເອື້ອງ

ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂດຍ: CETDU

(ໜ່ວຍງານພັດທະນາຮູບແບບ ສົ່ງເສີມ ແລະ ຝຶກອົບຮົມ ຂັ້ນສູນກາງ)

ຮ່ວມກິ້ບ:

ໂຄງການ ສົ່ງເສີມ ກະສິກຳ (LEAP)